

Vasiyet ve miras üzerine

Ömer F. Arı: “ İslâm’da vasiyetin hükmü nedir? Müslüman’ın vasiyet hususunda ne yapması gerekir? İki erkek evlâdı bulunan bir baba, malını eşit mi paylaştırmak zorundadır? Evlâtlarının durumu iyi ise malının hepsinin tasadduk edilmesini vasiyet edebilir mi?”

Vasiyet, bize ölüm belirtileri geldiğinde, yapmak isteyip yapamadığımız işlerin yapılmasını veya takip edilmesini, hayatta olan kimselerden rica etmektir. Üzerimizdeki kul hakkının ve Allah hakkının ödenebilir kısmının, bıraktığımız malın üçte biriyle ödenmesini vasiyet etmemiz vaciptir. Bıraktığımız malın üçte biri ile yerine getirilebildiği sürece, vasiyetimizi yerine getirmek varislerimiz üzerine de vaciptir. Eğer vasiyetimiz, malımızın üçte biri ile yerine getirilemiyorsa, vasiyetimizi yerine getirmek varislerimiz üzerine vacip olmaz. Yerine getirirlerse iyi olur. Fakat maddî imkânları yoksa bizim vasiyetimizi yerine getirmeye zorlanamazlar.

Bıraktığımız malın üçte ikisi ise varislerimizin hakkıdır. Mirasımız bu üçte ikilik kısımdır. Bu üçte ikilik kısım eğer çocuklarımızın ihtiyacından çok fazla ise, sağlığımızda onların haklarını ihtiyaçları kadar ayırıp, geri kalanını tasadduk konusu yapmamızda bir sakınca yoktur. Ancak çocuklarımızı ihtiyaç içinde bırakarak bütün malımızı tasadduk konusu yapmamız doğru olmaz. Çocuklarımızı başkalarının eline bakacak halde bırakmamız günahıdır. Eğer mirasımıza pek fazla ihtiyaçları olmadığı kanaatindeyse, bu durumda yine onların rızalarını almamız gerekir.

Üzerimizde, hesabı sorulacak olan iki türlü hak vardır: a- Kul hakkı. b- Allah hakkı.

a) Kul Hakkı: İnsanlarla ilişkilerimizden doğan haklardır. Allah’ın huzuruna kul hakkı ile gitmemeliyiz. Varsa borçlarımızın ödenmesini muhakkak vasiyet etmeliyiz. Varislerimiz vasiyetimizi malımızın üçte birini kullanarak yerine getirmekle mükelleftirler. Eğer malımızın üçte biri borçlarımızı ödemiyorsa, varislerimiz, malımızın geri kalanından takviye yapar ve kul hakkını üzerimizden kaldırırlar.

b) Allah Hakkı: Zimmetimizde vasiyet konusu yapmamız gereken Allah hakkı şunlardır:

1- Oruç borcu: Hastalık dolayısıyla zamanında tutamadığımız, fakat iyileşmediğimiz için sonradan kaza da yapmadığımız oruç borcumuz için eğer kendimiz fidye ödememişsek, fidyemizin ödenmesini vasiyet ederiz. Mirasçılarımıza ne kadar oruç borcumuz olduğu konusunda bilgi vermeli ve borcumuz olan oruçların fidyasının ödenmesini vasiyet etmeliyiz.

Fakat kendi elimizle fidye ödeme imkânımız olursa, oruç fidyemizi vasiyet konusu yapmadan kendi ellerimizle ödememiz şüphesiz çok daha efdaldir.

Eğer kendi ellerimizle fidye ödeme imkânı bulamamış isek, vasiyet ettiğimizde de, miras olarak bıraktığımız malımızın üçte birisi fidyemizi ödemeye yeterli değil ise, İnşallah Cenâb-ı Hakk'ın Ğafûr ve Rahîm isimleri imdadımızda olacaktır. O zaman Cenâb-ı Hak'tan (iskat ve devir gibi işlemlere gerek kalmadan) doğrudan bağışlanma ve af talep edeceğiz.

2- Zekât borcu: Çeşitli sebeplerle zamanında elimizle ödemediğimiz zekâtımızın, mirasımızdan ödenmesini vasiyet etmemiz vaciptir.

3- Hac borcu: Eğer maddî olarak muktedir olduğumuz halde hastalık dolayısıyla hacca gidememişsek, birisini göndermeye de fırsat bulamamışsak, güvenilir birisinin bizim için hacca gönderilmesini vasiyet etmemiz vacip olur. Varislerimiz bu vasiyetimiz için mirasımızın üçte birini kullanır.

4- Yemin borcu: Hayatımız boyunca bozduğumuz yeminlerimiz için ödememiz gereken kefareti miktarını eğer kendi ellerimizle ödememişsek, malımızın üçte biriyle ödenmesini vasiyet etmemiz vaciptir.

5- Kurban Borcu: Kurban Bayramına yetişen bir kurban mükellefi, eğer kurban kesmeden vefat ederse, Kurban Bayramı çıkmadan kendisi için kurban kesilmesini vasiyet eder. Varisler, bu vasiyet için bıraktığımız mirasın üçte birini kullanır.

6- Namaz borcu için fidye ödenmediğinden, namaz için vasiyet söz konusu değildir.

Eğer mirasın üçte birisi ile bu haklar ödenebiliyorsa, ölen kişinin vasiyeti de varsa, mirasçılardan yapacakları öncelikli iş, mirası paylaşmadan, bu vasiyeti yerine getirmek olmalıdır. Bu vasiyetleri gerçek harcamalarla yerine getirmeden, ıskat ve devir gibi işlemlerle hiçbir Allah borcunu düşürme imkânı yoktur. Fakat fakir için tövbe ve istiğfar ile, af ve bağışlanma talebi ile Allah borcunu düşürme kapısı açıktır.

Allah hakkı ve kul hakkının dışında vasiyet yapmak kendi tercihimize bağlıdır ve vacip değildir. Kabrimizin nerede olacağı, namazımızı kimin kıldıracağı, cenâzemizi kimin yıkayacağı, torunumuza kendi adımızın konulması... vs. gibi konularda vasiyet

yapmak vacip olmamakla berâber, bir sakıncası da yoktur. Konusu günah olmayan vasiyetlerimiz mirasçılarımız tarafından yerine getirilirse iyi olur. Fakat falan adamı öldüreceksin, kanımızı yerde bırakmayacaksın, falan adamla konuşmayacaksın...vs gibi konusu günah olacak şekilde vasiyet yapmak, veya böyle vasiyetlere uymak câiz değildir.

DUÂ

Ey Hakk-ı Rauf! Bize hakkı sevdire, batılı sevdirmeye! Bize helâli sevdire, haramı sevdirmeye! Bize razı olduğun şeyleri sevdire, gazap ettiğin şeyleri sevdirmeye!

Bize hakkı hak bilip hakka ittiba etmeyi, batılı batıl bilip batıldan içtinap etmeyi zor kılma! Âmin!